

MICHALSKI KONSTANTY JÓZEF – filozof, historyk filozofii, ur. 12 IV 1879 w Małej Dąbrówce (dziś dzielnica Katowic), zm. 6 VIII 1947 w Krakowie.

Po ukończeniu szkoły podstawowej w Siemianowicach udał się w 1893 do Krakowa, gdzie związał się ze zgromadzeniem księży misjonarzy od św. Wincentego à Paulo, u których zdobył wykształcenie średnie. W 1898 złożył śluby zakonne i rozpoczął studium filozofii i teologii. W 1900 zdał jako eksternista egzamin maturalny. W 1903 przyjął święcenia kapłańskie. Prowadząc działalność duszpasterską, uczył jednocześnie języka pol., literatury, historii filozofii, patrologii w kolegiach swojej kongregacji. Ponadto studiował slawistykę na UJ. Studia kontynuował w Wyższym Instytucie Filozofii w Lowanium, gdzie w 1909 uzyskał bakalaureat, w 1910 licencjat (za rozprawę pt. *Mach et Duhem. Étude épistémologique comparée*), a w 1911 (z najwyższym wyróżnieniem) doktorat (na podstawie rozprawy *La réaction contre le psychologisme en Allemagne. Husserl, ses prédecésseurs et ses partisans*). Po powrocie do Krakowa wykładał historię filozofii i psychologię (1911–1921) oraz pełnił funkcję prefekta studiów w nowo erygowanym przez księży misjonarzy Instytucie Teologii. Gdy w 1914 zmarł F. Gabryl, prof. pierwszej Katedry Filozofii Chrześcijańskiej na Wydziale Teologii UJ, na jego miejsce powołano M., który w charakterze lektora prowadził tu wykłady do 1917. W tym czasie przygotował pracę habilitacyjną pt. *Jan Buridanus i jego wpływ na filozofię scholastyczną w Polsce* (zawarł w niej także charakterystykę filozofii w środowisku Oksfordu i Paryża XIV w.). W 1919 został powołany na stanowisko prof. nadzwyczajnego filozofii chrześcijańskiej na Wydziale Teologii UJ, niebawem prof. zwyczajnego. W tym charakterze od 1921 prowadził wykłady z filozofii i historii filozofii. Pełnił funkcję dziekana Wydziału Teologii (1923/1924, 1928/1929, 1935/1936 i 1936/1937). Był rektorem UJ (1931/1932). Jako wykładowca Instytutu Teologii księży misjonarzy i prof. UJ wykładał – z wyjątkiem etyki i teodycei – wszystkie przedmioty filozoficzne. W 1904 zaczął wykładać historię filozofii, zwł. historię filozofii średniowiecznej. Przez całą II wojnę światową więziony w hitlerowskich więzieniach i obozach koncentracyjnych (we Wrocławiu, Sachsenhausen, w Sichowie).

W 1914 rozpoczął współpracę z Komisją do Badań Historii Filozofii w

Polsce PAU w Krakowie, w latach 1918–1938 był jej sekretarzem, w latach 1938–1947 prezesem. W 1927 został członkiem korespondentem Wydziału Historyczno-Filozoficznego PAU, w 1933 członkiem czynnym, wicedyrektorem w latach 1945–1947. Uczestniczył w pracach wydawniczych PAU jako członek komitetów redakcyjnych „Kwartalnika Filozoficznego”, *Polskiego słownika biograficznego* i *Słownika łaciny średniowiecznej*. Od 1933 był przewodniczącym Komitetu Wydawnictw Śląskich i pierwszym red. komitetu dla tłumaczenia dzieł Arystotelesa. W latach 1928–1947 był delegatem PAU do Union Académique Internationale (UAI). W 1928 jako reprezentant PAU na zjazd Międzynarodowej Unii Akademii w Brukseli przedłożył opracowany przy współudziale A. Birkenmajera projekt serii wydawniczej „Corpus philosophorum medii aevi”, obejmującej 3 działy badawcze i wydawnicze: 1) średniowieczne łac. tłum. dzieł Arystotelesa, czyli tzw. *Aristoteles Latinus*; 2) łac. przekłady średniowiecznych filozofów żydowskich i arab.; 3) klasyczne komentarze autorów średniowiecznych do dzieł Arystotelesa i samodzielne traktaty z filozofii i logiki. Projekt ten, zaakceptowany w 1929, jest do dziś realizowany przez mediewistów z całego świata, a pol. mediewiści wnieśli doń istotny wkład badawczy. Jako red. komitetu dla tłumaczenia dzieł Arystotelesa postulował podjęcie przekładu dzieł Stagiryty na język pol. Ta myśl zainspirowała przedsięwzięcie wydawnicze, jakim jest „Biblioteka Klasyków Filozofii”. Do dziś odzewu nie zyskał wysunięty przez M. projekt wydania *Epistolarium polskich filozofów XIX w.*

Pierwsza praca M. z historii filozofii średniowiecznej pojawiła się w 1914. W tej dziedzinie jego twórczości można wyróżnić 3 grupy tematyczne: filozofia pol., filozofia zachodnioeuropejska (dotycząca zwł. życia umysłowego w Oksfordzie i Paryżu w XIV w.) i myśl filozoficzna Dantego. Jako absolwent szkoły łowańskiej interesował się problematyką teoriopoznawczą. Jego publikacje (w liczbie ponad 220) z licznych czasopism zostały zebrane, uporządkowane pod względem tematycznym i wyd. w serii „Studia do Dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego” pt.: *Filozofia wieków średnich* (Kr 1997); *Nova et vetera* (Kr 1998); *Histoire de la philosophie* (Kr 1999); *Dilatato corde* (Kr 2002).

M. miał szacunek dla myśli przeszłości, stąd ponad 70 jego publikacji

dotyczy filozofii średniowiecznej. Włączając się w tok rozpoczętych prac badawczych nad średniowieczem (zwł. nad XIV w.), przyczynił się do nowego oświecenia tej epoki. Zajmował się nie tyle kierunkami filozoficznymi, ile raczej ważnymi zagadnieniami filozoficznymi. Swoimi pracami zachęcał do badań rpsów. Jako najwybitniejszy pol. historyk filozofii drugiego ćwierćwiecza XX w. nawiązał naukowe kontakty z historykami filozofii średniowiecznej z innych krajów, którzy przychylnie przyjęli wysunięty przez niego projekt badawczy „Corpus philosophorum medii aevi”.

W swoich wykładach M. odwoływał się do dzieł św. Tomasza z Akwinu, zwł. do jego *Sumy teologicznej*. Akwinatę uważał za wielkiego budowniczego myśli chrześcijańskiej, łączącego Ewangelię z poznaniem naturalnym. Łącząc stare z nowym (vetera et nova), M. reprezentował tomizm otwarty, którego ujęcie pozostawało pod wpływem lowańskiego środowiska filozoficznego z przełomu XIX i XX w.

R. Ingarden, *Ks. Konstanty M. Uczony – filozof – człowiek*, TPow 24.08.1947; A. Usowicz, K. Kłósak, *Konstanty M. (1879–1947)*, Kr 1949; A. Przymusiła, *Stan badań nad filozofią XIV wieku na podstawie prac Konstantego M.*, MHFS 6 (1966), 89–200; tenże, *O polskiej filozofii średniowiecznej na podstawie prac Konstantego M.*, MHFS 13 (1970), 104–154; A. Usowicz, *Ksiądz Konstanty M. (1879–1947)*, w: *W nurcie zagadnień posoborowych*, Wwa 1970, IV 341–367; *Die Philosophie im 14. und 15. Jahrhundert. In Memoriam Konstanty M. (1879–1947)*, A 1988; M. Markowski, *Konstanty M. (1879–1947)*, SMed 26 (1989) z. 1, 3–23; *Ksiądz prof. dr Konstanty M. Życie i działalność*, Ka 1996; M. Markowski, *Poglądy filozoficzne Konstantego M.*, KF 25 (1997) z. 4, 205–206; tenże, *Ks. Konstanty M. Sylwetka uczonego i profesora Wszechnicy Jagiellońskiej*, Informator / Instytut Teologiczny Księży Misjonarzy 17 (1998), 84–97; tenże, *Alma Mater Jagellonica w życiu i pismach Konstantego M.*, Alma Mater 15 (1999), 33–34; *Poglądy filozoficzne Konstantego M.*, Ka 1999; M. Markowski, *Uczony, którego Roman Ingarden nazwał filozofem*, KF 27 (1999) z. 1, 222–229.

Mieczysław Markowski